

סיכומי הדף - הידומי

גליון 48 **רבי יהושע בן קרחא אופר: כל הלופד תורה זאינו חוזר עליה - דומה לאדם שזרע זאינו קוצר. פנהרין צ"ט**

מסכת פסחים ג - ט

דף ב

סיכום המשנה

ליל ארבעה עשר [כי באותה שעה: בני אדם מצויין בבתיהם, ואור הנר יפה לבדיקה, (ונ"מ שלא להתחיל ללמוד בזמן ההוא [שמא ימשך]), בודקין את החמץ (שלא יעבור בבי"ב וב"ד), לאור הנר [מציאה ממציתה, ומציאה מחיפוש, וחיפוש מחיפוש, וחיפוש מנרות, ונרות מנר].

פירוש המילה 'אור'

בתורה הכוונה ליום, (ואפשר לפרש לכוונה אחרת),
בכל המשניות הכוונה ללילה, (והתנא נקט לישנא מעליא ונקייה),
במקומו של רב הונא: הכוונה ליום,
במקומו של רב יהודה: הכוונה ללילה.

דף ג

אין לדבר בלשון מגונה

לעולם אל יוציא אדם דבר מגונה מפיו, כמו שמצינו שהתורה עקם י"א 8 אותיות ('אשר אינה טהרה' במקום טמאה), וי"א 9 ו"א 10 אותיות ('אשר לא יהיה טהור' במקום טמא), וי"א 16 אותיות, (מקרה הוא בלתי טהור הוא כי לא טהור).

יש לדבר בלשון נקי

יש לדבר לשון נקיה [התורה הקפידה לקרוא למרכב האשה מושב, דמרכב משמע פיסוק רגליים], (אם לא כשיש פחד גמלים, לילה, מלך, הר, או אגב בניה),
וגם בדרבנן [ותבחר לשון ערומים],
וגם במילי דעלמא [ודעת שפתי ברור מלל].

כמה עובדות בענין הדיבור בלשון נקי?

רב לא דיבר עם תלמיד שלא דיבר בלשון נקי \ **הלל** הבטיח שמי שמדבר בלשון נקי יהיה הוראה בישראל לעומת מי שלא דיבר כך \ **בדקו** אחר כהן כהן שדאמר הגעני כזנב הלטאה ומצאו שמץ גאווה, או שמץ פסול משפחה, (ובדקוהו משום שהורע חזקת יחוסו מחמת בטיור) \ **תפסו** והרגו גוי שהיה אוכל פסח ע"י שאמרו לו לבקש מן האליה, (שהיא נקרבת ע"ג המזבח).

ללמד בלשון קצר

לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה, אפי' שהוא פחות נקי, [הרבה פעמים כתוב טמא במקום לא טהור \ באביגיל הכתוב אמר רכבת במקום יִשְׁבַת (אפי' על ייתור אותיות הקפידו, מהרש"א)].

מוציא דבה הוא כסיל

ר' יהושע בדר"א לא הודיע על פטירת רב כהנא \ **יוחנן חקוקאה** לא הודיע על לקות החיטים (ובכ"ז היה צריך לתת להם רמז עם דבר שהוא גם מאכל אדם) \ **רב** לא הודיע לר"ח על פטירת אביו ואימו, (ולמדנו מהנהגת ר"ח - שנהג שעה של אבילות - בשעת הבשורה: א) אבל אסור בנעילת הסנדל, ב) שמועה רחוקה אינה נוהגת אלא יום אחד, ב) מקצת היום ככולו).

גילוי ייחוס האדם לפי הנהגתו

אדם שהיה תובע כ"א לדין, מצאו שהוא צאצא של שבת דן,
אדם שהיה מתפאר לבנות פלטרין על הים, מצאו שהיה צאצא משבת זבולון.

דף ד

זריזין מקדימים למצות [וישכם אברהם בבקר (ולכן יש למול בתחילת היום)]

דיני משכיר בית לחבירו לפני פסח

א על מי מוטל לבדוק
אם מסר לו המפתח לפני יד' ניסן על השוכר לבדוק, ואם לאו על המשכיר לבדוק.

ב האם בסתמא בי"ד ניסן היא בחזקת בדוק

אם הוא בעיר צריך לשאול אותו, האם בדק או לא, ואם אינו בעיר, ספק האם הבית בחזקת בדוק או לא.

ג כשהשכירה בחזקת בדוק, ונמצאת שאינה בדוקה

אינו מקה טעות, [ניהא ליה לאיניש לקוימי מצוה בגופיה, ואפי' ממוניה (אם הבדיקה עולה כסף)]

מי נאמן על בדיקת חמץ?

אפילו נשים, עבדים, קטנים, נאמנים על בדיקת חמץ, אפי' אמרו על בית שלא היתה בחזקת בדוק והם אמרו שהם בעצמם בדקו [משום שהמינוהו רבנן דרבנן (דמה"ת סגי בביטול)].

דף ה

מגלך שאסור לאכול חמץ בי"ד בניסן משש שעות ולמעלה? (הרי ביום הראשון משמע ביום ט"ו) **א** דהלוו כתוב ש'שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם', ואי ביום הראשון תשכיתו הכוונה ליום ט"ו, נמצאה משהו חמץ בביתו בתחילת השבוע ימים, **ואך** חלק. (לשון מיעוט \ חץ באתב"ש).

ב מצינו ארבעה עשר שנקרא ראשון, (בראשון בארבעה עשר יום החדש), **ואך** חלק,

ג הראשון - דמעיקרא משמע, (כמו הראשון אדם תולד), **ואך** חלק,

ד לא תשחט על חמץ דם זבחי - בזמן שחיטה לא יהיה חמץ קיים,

ה א"א לבער (לשרוף) את החמץ ביום ט"ו, כי יש איסור בעשיית מלאכה*, וע"כ שהכוונה ליום י"ד, **ואך** חלק,

ו כיון שאך חלק, ע"כ שהכוונה ליום י"ד, דאי ליום ט"ו, נמצא עובר על ב"י וב"י בתחילת הפסח, ***יהיינו** משום דס"ל שאין ביעור חמץ אלא שריפה, ולא אמרינן הואיל והותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך, (דאל"ה אין כאן שום לשרוף את החמץ ביום ט"ו), וס"ל נמי דהבערה הוא מלאכה שחייבם עליה כרת בשבת (מדקרי לה מלאכה).

בשכר שלשה 'ראשון' (לולב, יו"ט דסוכות ודפסח) זכו לשלשה 'ראשון' - להכרית זרעו של עשן, לבנין בית המקדש, ולשמו של משיח.

מה למדנו מהכפילות הפסוקים: 'שאור לא ימצא בבתיכם' ו'לא יראה לך שאור בכל גבולך'?

לא יראה לך שאור - ללמד שמותר לראות חמץ של גוי אפי' אם ייחד לו מקום בבית*, (אפי' בנכרי שהוא כבוש תחת ירך [לך - לך]) ושל הקדש, וגם שאפי' שהחמץ אינו בביתו, אלא בור שיה או מערה, בכ"ז חייב עליו,

שאור לא ימצא בבתיכם - ללמד שאסור לקבל פיקדון עם אחריות מן הנכרי*, (אפי' שאינו כבוש תחת ירך, דהוי כדדיה), ואסור להשאיר חמץ אפי' טמון בית,

ומג"ש ד'שאור - שאור' - למדנו שההיתר לראות חמץ של גוי ושל הקדש הוא גם בבית, והאיסור לקבל פיקדון מהנכרי או להטמין חמץ הוא, גם בגבולין,

***אף** אם שכירות לא קניא, מ"מ אינו מצוי לישראל דאיתו מקום ייחד לגוי.

***אפי'** למ"ד גורם לממון לאו כממון דמי, מ"מ הכא גילה הכתוב דהוי כממון, ולמ"ד דהוי כממון הוצרך להכתוב לחדש דאפי' איתיה בעיניה נחשב בפרשותו דנפקד.

דף ו

בהמת ארנונא (למלך) **חייבת בבכורה או לא?**

אם יכול לסלק את המלך בזווי: **לל"ק:** ודאי חייבת [אין למלך יד באמצע], **לל"ב** פטורה, [דכל כמה שלא סילקו בזווי יש לו יד באמצע].

אם אינו יכול לסלקו בזווי: **לכו"ע** פטורה. [יד העכו"ם באמצע].

עיסת ארנונא: אע"פ שיכול לסלקו בזווי - חייבת בחלה, [אין קול, והרואה אמור שלו היא]

המוצא חמץ בביתו ביום טוב, כיצד יעשה?

אם הוא חמץ שלו: כופה עליו כלי, [היכר] עד שיבערנו בערב.

אם הוא של נכרי שלא קיבל עליו אחריות: עושה לו מחיצה* י' טפחים [היכר], לכל ימי הפסח.

אם של הקדש הוא: אינו צריך כלום [מיבדל בדילי מיניה כל השנה]

*ולא סגי בכפיית כלי כל ז' הפסח שהכלי עשוי להינטל משם במשך הפסח.

המפרש והיוצא בשיירא, האם הוא חייב לבדוק ולבער את חמצו?

קודם שלשים יום - אין זקוק לבער, [דהר"ז כחמץ שנפלה עליו מפולת]

תוך שלשים יום - זקוק לבער, [מאז עליו לדאוג לפסח, כמו שדורשין בהלכות החג ל' יום לפני [דמשה עומד בפסח א' ומוזהר על פסח ב'], (ולרשב"ג סגי בב' שבועות לפני החג, [דבר"ח הוא מזהיר על הפסח])]

לאביי: כ"ז כשדעתו לחזור תוך הפסח, אבל אין דעתו לחזור תמיד פטור מלבער,

לרבא: כ"ז כשאין דעתו לחזור אבל אם דעתו לחזור תוך הפסח, תמיד חייב לבער, (דוגמת מי שמפיל מפולת על החמץ, [אוצר] דאם הוא בתוך ל' להג חייב לבער [דהפלת המפולת אינו ביעור לכתחילה], אבל אם הוא לפני הל' יום, אינו חייב לבער [דבהגיע תוך ל' יום הרי החמץ כמובער]).

האם יש מוקדם ומאוחר בתורה?

אין מוקדם ומאוחר בתורה בשני עניינים [בפרשת במדבר כתוב שמנו את בני' בחודש אייר של השנה השניה, ובפרשת בהעלותך משה מזהיר את ישראל בחודש ניסן על ק"פ], אבל בענין אחד (אפי' מרוחק), יש סדר, [דאל"כ לא משכחת לה' כלל ופרט].

למה צריך לבטל את החמץ אחרי בדיקתו?

הבדוק צריך שיבטל. [שמה ימצא גלוסקא יפה בפסח (שלא יוכל לבטלה) אינו ברשותו לבטלו*]. וישנה מלשופה, ותקנו לבטל בשעת הבדיקה, [שמה ישכח ולא יבטל]. *ואפי' בשעה ששית שהאיסור הוא רק מדרבנן, א"י כבר לבטל, דהא המקדש בשעה ששית בחמץ האסור רק מדרבנן, (תרי דרבנן), אינה מקודשת, [כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש, ומדרבנן אין לחמץ שווי, ואינו כבר ברשותו].

דף ז

תיבה שמנייה שם את הפת שאופה, ובפסח מצא תוכה פת שעייפשה

תולין שהוא מצת דתלינן שהפת הראשונות הלכו, וזה הפת, בא באחרונה, [עשוי להתכבד], (אף שרוב השימוש בתיבה זה בכל השנה היה בפת חמץ), **אם** עיפשה מוכיח עליו שהוא מימים רבים: חיישין שהוא חמץ, אבל אם עברו הרבה מימי הפסח, גם אם עיפשה הרבה תלינן שהיא מעכשיו (וע"י שהניח בה הרבה ככרות חמות עיפשה כ"כ).

מעות שנמצאו בירושלים

אם נמצאו לפני סוחרים בהמה: אפי' שלא ברגל, מעשר, [רוב קונה בהמה בירושלים ממעות מעשר הוא]

אם נמצאו בהר הבית: חולין, [אזלינן בתר רוב המעות שהם חולין, ואפי' ברגל חיישין שמה מלפני הרגל באו, דאין הר הבית עשוי להתכבד (כי הוא משופע והרוח מכבדו ועוד שאין מכניסים לשם עם אבק שברגליים)]

אם נמצאו בירושלים: בשעת הרגל - מעשר, [קמאי אזלו, דעשוי להתכבד] בשאר ימות השנה - חולין.

ואם נמצאו בתיבה: אם השתמשו בה מעות חולין ומעות מעשר, ולא ידע באיזה מהם נשתמש בסוף או שנשתמש בשניהם יחד, או שנמצא בגומא שבתיבה, אזלינן בתר רובא, **ואם** יודע באיזה מהם נשתמש בסוף אזלינן בתר אחרון,

ברכת המצוות עובר (לפני) עשייתם

בדיקת חמץ: לבער חמץ - לכולי עלמא מהני, [להבא משמע],

על ביעור: לרב פפאי: לא מהני [עבר משמע] לרב פפא: מהני, [להבא משמע] [וכן הלכה],

מילה: מוהל: לכת"י: אומר על המילה "א"י לומר למול דאינו חייב למול [להבא], **אבי הבן:** לרב פפי מברך למול [להבא], לרב פפא: על המילה [להבא משמע],

שחיטה: על השחיטה [אינו חייב לשחוט א] להבא, **שחיטת קדשים:** לרב פפי: לשחוט [להבא], לרב פפא: על השחיטה [להבא משמע],

לולב: על נטילת לולב. [אף למ"ד שזה עבר, מ"מ כיון שנטלו ויצאו בו, הוא עבר],

סוכה: לישב בסוכה,

טבילה: מברך אחרי הטבילה, על הטבילה, [דלפני כן גברא לא ראו לברך].

דף ח

אין בודקין לא לאור החמה*, ולא לאור הלבנה.

*היינו בחדר שיש בו ארובה ורוצה לבדוק עם החמה בצידי הארובה, אבל תחת הארובה שבחדר, או באכסדרה - לאור החמה נבדקת.

למה אין אבוקה טובה לבדיקת חמץ? (הרי להבדלה היא מצוה מן המובהר).

אינו יכול להכניסו לחורין ולסדקין, \ אורו לאחריו, (והבודק רוצה לראות מה שלפניו) \ מפחד להבעיר את הבית, \ האור קופץ תמיד, ואינו רואה טוב.

איזה מקומות צריכים בדיקה, ואיזה לא?

חורי בית: העליונים והתחתונים א"צ בדיקה, [אין דרך להשתמש שם], והאמצעים צריכים בדיקה עד מקום שידו מגעת,

גג היציע [משופע ואינו נוה לשימוש], גג המגדל, [אין דרך חמץ שם], רפת בקר [הבהמות אוכלות את החמץ הנשאר], ולולין, [כנ"ל], מתבן,

אוצרות יין: אם אינו מסתפק בהם באמצע סעודה, ואוצרות שמן תמיד [אין דרך חמץ שם, דיועד מראש כמה שמן הוא צריך לסעודה], אין צריכין בדיקה. אבל אם מסתפק מהם* או אוצרות שכר בבבל שמסתפק מהם בסעודה, [אין קבע לשתיתו] צריכים בדיקה.

מטה החולקת בתוך הבית ומפסקת, אם גבוהה הרבה [נוח השימוש מתחת] - צריכה בדיקה, **ואם** לאו א"צ בדיקה, [אינו נוה לשימוש],

בית דגים: גדולים, אין צריך בדיקה, [אינו מביאם באמצע סעודה] קטנים צריכים בדיקה.

בית המלח, שעוה, עצים, תמרים, צריכים בדיקה. [מביא מהם באמצע הסעודה],

*ואז הוא חייב לבדוק: לב"ש: ב' שורות, [לר"י: היינו ב' שורות מן הארץ ועד שמי קורה, לריו"ח: שורה אחת כמין גאם] לב"ח: ב' שורות, החיצונות שהן העליונות, [לרב: עליונה ושולמטה הימנה. לשמואל: עליונה ושולפנים הימנה, (וכן הלכה)].

מתי אין מחייבין אותו להכניס ידו לחורין ולסדקין לבדוק?

במפולת שהכלב יכול לחפש אחריו: [שמה אחר הבדיקה] - שכבר אין עליו השמירה היותו שלוחי מצוה - יחפש את מחטו שאבדה ויסתכן].

בחור שבין יהודי לגוי: לפלימו אינו בודק כלל, [מפני סכנת הגוי* שיחשוב שעושה לו כשפים, כיראה אותו משתמש בלילה ולאור הניר], ולת"ק: בודק עד מקום שידו מגעת, והשאר מבטלו בלבד. *ובמקום דשכיחי הזיקא אפי' שלוחי מצוה ניזוקים.

שלוחי מצוה אינן ניזוקים אפי' בחזרה: [ופנית בבקר והלכת לאהליך - שתלך ותמצא אהלך בשלום], וכ"ש בהליכה,

כל אדם שאין לו קרקע - אין עולה לרגל. [ולא יחמוד איש ארצך]

אין פירות גינוסר, וחמי טבריה, בירושלים - כדי שלא יהו עולי רגלים עולים שלא לשמה,

דף ט

חשש גרירת חמץ ע"י חולדה

אין חוששין שמה גררה חולדה מבית לבית וממקום למקום, [דאין לדבר סוף],

אבל אם ראינו חולדה שגררה חמץ חייב לבדוק שוב, [לא תולין שאכלה את החמץ, או כי אין דרכה לאכול להם \ או כי אין ספק (אכלה), מוציא מידי ודאי (גררה)].

ספק מוציא מידי ספק או ודאי מוציא מיד ודאי

א [חבר שמת והניח מגורה מליאה פירות, ואפילו הן בני יומן - הרי הן בחזקת מתוקנין. [ודאי עישרם, דהבר לא מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן \ ספק עישרם מוציא מידי ספק טבל (דאולי הכניסם במזין)] **ב** [שפחה שהטילה נפל לבור, טהור מיד, [ספק שמה גררה אותו החולדה מוציא מידי ספק דשמה הטילה נפל \ אף שודאי הטילה החולדה ודאי גוררת, (אבל לא ודאי אוכלת מה שגררה)]

תשע ציבורין של מצה ואחד של חמץ

בא עכבר ונטל אחד מהם, הוי ספק חמץ, [כל קבוע כמחצה],

יצא משם עכבר עם ציבור אחד בפיו הוי מצה [כל דפריש מרובא פריש].

ציבור אחד של מצה ואחד של חמץ, ולפניהם שני בתים, אחד בדוק ואחד שאינו בדוק, ועכבר אחד שקל מצה ואחד שקל חמץ ונכנסו לבתים תולין שחמץ נכנס בבית הלא בדוקה, והמצה בבית בדוקה, (ומיירי כשביטל שהבדיקה אינה אלא מדרבנן).

צבור אחד של חמץ, ולפניו שני בתים בדוקין, ועכבר לקחו ולא ידעין היכן נכנס

אם שתיהן שאלו בב"א: דברי הכל חייבים בבדיקה, [א"א להורות לשניהם יחד שהם פטורים]

אם שאלו בזה אחר זה: דברי הכל א"צ בדיקה,

אם בבא להשאל עליו ועל חבירו: לרבי יוסי חייבים בבדיקה, [דהוי כמו ששאלו בב"א] לרבי יהודה: ל"צ בדיקה, (כך מורין לשואל, ויבין מעצמו את הדין לחברו).

במקרה הנ"ל ספק על העכבר ספק לא על

לכו"ע: א"צ בדיקה [ספק ספיקא], [ול"ד לטומאה שנחלקו ר"א וחכמים, דהתם חכמים מטמאים מדין פסק טומאה ברה"י].

במקרה הנ"ל, אם בדק ולא מצא כלום

לר"מ: אכתי חייב לבדוק עד שימצא,

להכמים: כיון שבדק שוב אינו חייב לבדוק.

במקרה הנ"ל, בדק ומצא

לרבי: תולה שמה שמצא זה מה שאבד,

לרשב"ג: צריך לבדוק את כל הבית מחדש.

הניח תשע ומצא עשר

לרבי: א"צ בדיקה, [תולין שאחד הביא עוד ציבור],

להכמים: צריך בדיקה [תולין שהתשע ניטלו, ואלה העשר הם אחרים].

הניח עשר ומצא תשע

לרבי: סגי למצוא ציבור אחד, [כי רק אחד מהם ניטל].

להכמים: צריך לחפש את על העשר ציבורים, [דתולין שכולם ניטלו ואלה התשע הם אחרים].

עידו בר הדף - היומרי

אינן לז' אהקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד

מסכת פסחים ג - ט

ובב"ב פי' טעם השיטה שא"צ להפסיק (שהיא שי' ר' יונה), שמאחר שדבר זה מידי דרבנן הוא מסתייגו דליגורו דלא ליפתח בעינייה אבל לא להחמיר עליו לומר שיפסיק מדברי תורה כשתחשך מאחר שכבר התחיל בהיתר, והנה רוב האחרונים הבינו דמייירי בהתחיל בהיתר, (וכש"כ הב"ב), אבל אם התחיל איסור לכו"ע מפסיק, ולפ"ז צ"ב הטעם שהרמ"א חשש כאן יותר מבשאר מקומות דקיימ"ל שאם התחיל בהיתר אינו פוסק, וכמה ביאורים נאמרו בדעת הרמ"א:

- א. הב"ח כתב כיון שזה רק פעם א' בשנה חיישי' יותר שישכח, (ותמה מ"א מלובב שאינו מפסיק)
- ב. הרמ"א הביא בשם הר"ל חלניש, דכיון שהוא לאפרושי מאיסורא תמיר טפי, הגר"א והמ"ב כ' דשאני בדיקת חמץ שעיקר חובתה היא בתחילת הלילה דווקא, ג. גופיה ביאר דמייירי בהתחיל באיסור וכיון שבדיקת חמץ דאורייתא (כיון שעדיין לא ביטל מש"ה מפסיק כדין כל מצוה דאורייתא דמפסיק אם התחיל באיסור, (והב"ב ס"ל דהבדיקה אינה מה"ת דאכתי בליל י"ד אינו מחוייב לבדוק), נחלקו הרמ"א והפ"ח האם מותר ללמד הלכות קבועות בבהכ"ס בזמן צה"כ, דהמ"א כתב שמותר דלא חיישינן שמא ימשכו, והפ"ח כתב שאסור א. מטעם לא פלוג, ב. שהוא מרחיק את הבדיקה שצריכה להיות בתחילת הלילה דווקא, (ולא תקשי ליה להמ"א מדברי הרמ"א דאיהו מפרש לה דמייירי שהתחיל באיסור, אבל בהתחיל בהיתר מודה הרמ"א שאינו צריך להפסיק),

עוד נחלקו הרמ"א והביה"ל האם יש איסור לאכול פירות הרבה כשהגיע זמן בדיקה, דהמ"א מתיר דבפירות לא חיישינן שמא ימשך, והביה"ל אוסר משום שכיון שהגיע הבדיקה אסור להשהות דעיקר מצוותה היא דווקא בתחילת הלילה, והיינו שהבין ביה"ל שאיסור לימוד תורה לפני הדיקה הוא כדי לקיים את עיקר התקנה לבדוק בתחילת הלילה, והמ"א הבין שאיסור הוא רק מחשש שימשך ויבטל לגמרי את הבדיקה,

בענין חובת הבדיקה על המוטלת על השוכר
נתבאר הגמ' שאם השוכר קיבל מפתח לפני שחל ליל י"ד עליו לבדוק את הבית, ונחלקו הראשונים, **רש"י** פי' דמסירתה היא קנין השכירות, וכיון שהשוכר קנה את הבית נתחייב בבדיקה, ולפ"ז לכאורה ה"ה אם קנה אותה באחד מכל דרכי הקניינים, אך י"ל שדווקא מסירת המפתח היא גם קנין, וגם האפשרות להיכנס בבית, וכש"כ הר"ן, (וכ"כ הפמ"ג בדעת רש"י), **ב** **תוס'** פי' דמסירת המתח אינה קנין, ומייירי שלא החזיק בבית בקנין כל שהוא, אלא שאם קיבל את המפתח כיון שרק השוכר יכול להיכנס בבית עליו מוטלת חובת הבדיקה, (ומשמע מלשון התוס' שאם יש למשכיר עוד מפתח לא חלה חובת בדיקה על השוכר, והסברא בזה דהא אין לשוכר כלום אלא שהוא יכול להיכנס לבית, דהא להתוס' מייירי שלא קנה את השכירות, ולכן אם גם למשכיר יש מפתח, אין כל סיבה לחייב את השוכר, ויל"ע בזה) **ג** **הר"ן** פי' דמסירת מפתח אינה קונה, ומייירי שהשוכר החזיק בבית באחד מדרכי הקניינים, ולכן אם הוא גם קיבל את המפתח קודם ארבעה עשר כיון שקנאו כדין ובידו להיות יוצא ונכנס על השוכר לבדוק, (ומשמע מדבריו שגם אם נשאר מפתח אצל המשכיר חייב השוכר לבדוק),

והשו"ע (ס' תלו' ס"א) סתם דבריו כדעת הר"ן והמ"מ, דלא מחייבינן לשוכר לבדוק אלא"כ יש בו תרתי לטיבותא דהיינו שקנהו באחד מהקניינים קודם התחלת י"ד וגם מסירת מפתח, אך כאמור שדעת התוס' דבמסירת מפתח לבד קודם התחלת י"ד חל חובת הבדיקה על השוכר משום דאין המשכיר יכול לכנס בו שאין המפתח בידו, ולכן הטילו החיוב על השוכר, ולפ"ז בגוונא שהשוכר לא קנה את הבית אבל קיבל את המפתח, להתוס' על השוכר לבדוק, ולהר"ן על המשכיר לבדוק, **וע"כ** כתב הא"ר והח"י (הביאם המ"ב) שנכון להחמיר כשניהם, וא"כ חובת בדיקה בזה על השוכר והמשכיר, **אכן** הפ"ח כתב דעיקר כדעה הר"ן והשו"ע, **ומסיק** המ"ב דהא מיהת לכ"ע יכול האחד לעשות שליח לחבירו ויוצא ידי הכל, (והכי עדיף טפ').

מהו ביטול חמץ?

להתוס': היינו הפקר, (דמצוות תשבייתו מתקיימת בקום ועשה בביעור חמץ, או בהתפוררותו לרוח) **להרמב"ן** (בד' רש"י): היינו להחשיב את החמץ בליבו כעפר, כעין ביטול ע"ז, (וילפינן כן, מדכתבה תורה בלשון 'תשבייתו' במקום לכתוב 'תשורפו'). **להר"ן**: היינו שמפקירו, ואז אין התורה מכניסה אותו ברשותו. **והנה** בגמ' ד' : אמרו דחמץ לאחר שעת ששית אינו ברשותו לבטלו, ובשלמא לשי' ההתוס' והר"ן ניחא שכיון שצריך להפקיר את החמץ א"ש שאחר שהחמץ אינו ברשותו מש"ה אינו יכול לבטלו, אבל לשי' הרמב"ן י"ל מדוע אינו יכול לבטל את החמץ לאחר זמן איסורו, וי"ל דהרמב"ן ס"ל דלאחר זמן איסורו אינו בעלים על החמץ (דאאיסור הנאה אינו שלו), ורק בעלים יש בכוחם להחשיב את החמץ כעפר, א"צ י"ל דכיון שמה"ת דין החמץ כעפר, אין

דף ב
יסוד חיוב בדיקה
בטעם הדבר שחכמים חייבו לבדוק אחרי החמץ, אף על פי שביטולו:
נחלקו ראשונים:
א כתב רש"י דהוא כדי שלא יעבור עליו בבל יראה ובבל ימצא, ותמהו עליו התוס' דהא ע"י הביטול כבר אינו עובר, (ותמיד הוא מוכרח לבטל שמא ימצא קלוסקא יפה ויחוס עליה מלבערה), וביאר הר"ן (ביאור ג') שדעתו של רש"י היא:

- א** שמה"ת די או בבדיקה או בביטול, דגם על בדיקה לחוד סמכינן מן התורה, כמו שסומכים על החזקות, או שהמשנה מדברת במי שלא ביטל כי בזמן המשנה עוד לא נתקן תקנת ב'יטול',
  - ב** עוד ביאר (וכ"כ פנ"י בד' רש"י): שלפי שהביטול תלוי במחשבתו של אדם, שיבטלנו בלב שלם ויוציאנו מלבו לגמרי, ואין דעת כל בני אדם שוה, וחששו שמא לא יבטלנו בלבד לגמרי, ונמצא עובר על בל יראה ובל ימצא,
- ב** התוס' כתבו שחז"ל חששו שאם לא יבערנו יבוא לאכלו בפסח, (והטעם שדווקא בחמץ חששו דשמא יבוא לאוכלו: א) לפי שאדם רגיל בו כל השנה, ב) לפי שהחמירה התורה בחמץ שעובר בבל יראה ובל ימצא, החמירו בו חכמים לבדוק ולבערו אפילו כשביטלו משום שמא יבא לאכלו).

דף ד
זמן חיוב הבדיקה
בגמ' אמרו שבוקדים בליל י"ד מב' טעמים:
א. בני אדם מצויים בבתיהם,
ב. אור הנר יפה לבדיקה,
נחלקו הראשונים האם הטעם השני הוא טעם עיקרי בפנ"ע, ונ"מ האם אפשר לבדוק גם ביום י"ג, הר"ן כתב שא"א, משום שהטעם השני הוא עיקרי, **הבעל המאור** והמ"מ כתבו שאפשר, משום שאין הטעם השני עיקרי בפנ"ע, **הט"ז** (ס' תלא' סק"א) ביאר ששני הטעמים נצרכים כדי לחייב לבדוק דווקא בתחילת הלילה, וכן היא עיקר התקנה, כדי שיהיה רושם לשעת הבדיקה, וכ"מ מדברי ירושלמי שהביא מקור לחיוב בדיקה בליל י"ד מהפסוק דושמרתם את המצות, והיינו שיהיו הלילה והיום משומרים מחמץ, ומשמע מזה שצריך לבדוק בתחילת הלילה, וכ"מ ברמב"ם פ"ב ה"ג.

והנה הראב"ד בהשגות כ' שצריך לבדוק בתחילת הלילה כדי שלא יתעצלו, (ודייק כן מדקנט התנא לשון אור ולא לשון לילה), **הב"ח** והמ"א פי' דהיינו בתחילת בה"ש, **הא"ר** פי' דהיינו תחילת הלילה ממש, (לפני שהוכנסים נראים טוב), **והנה** נחלקו הא"ר והמ"א במי שרגיל להתפלל בביתו (דלא חיישינן שמא ישכח מלהתפלל, כיון דד ביה), האם יבדוק תחילה או יתפלל תחילה, דהמ"א כ' דיבדוק תחילה, והא"ר כתב דיתפלל תחילה, **ולכאורה שורש מחלוקתם** היא בביאור דברי הראב"ד הנ"ל, דלהמ"א שפי' בדברי הראב"ד שצריך לבדוק לפני צה"כ א"כ חובת בדיקה חל עליו לפני חובת ערבית, ומש"ה יקדים לבדוק, משא"כ להא"ר שפי' את דברי הראב"ד כשאר ראשונים שכוונתו שצריך לבדוק בתחילת הלילה, א"כ הדין לכלל דתדיר ושאינו תדיר תדיר קודם,

הלך צורבא מרבנן לא ליפתח בעינייה
למה יש איסור ללמוד לפני הבדיקה, ואילו לגבי ק"ש משמע בגמ' בברכות ד: שמותר ללמוד, דאיתא התם, אבל אדם בא מן השדה בערב, נכנס לבית הכנסת, אם רגיל לקרות קורא, ואם רגיל לשנות שונה, וקורא קריאת שמע ומתפלל,
א. הב"ח תי' כיון שזה רק פעם א' בשנה חיישי' יותר שישכח,
ב. ה"ט"ז תי' שכיון שעיקר חיוב הבדיקה נתקנה בתחילת הלילה דווקא, לכן חששו יותר והחמירו ואסרו אפי' לימוד תורה,
ג. המ"א תי' שבאמת שם מייירי בהתחיל בהיתר, וכאן מייירי בהתחיל באיסור,

ממתי מתחיל האיסור ללמוד?

הב"ח כתב מזמן בה"ש, **המ"א** כ' מחצית לפני צה"כ, כמו שכ' לגבי ק"ש בס' רלב', וכ"פ המ"ב, והיינו משום שבדיקת חמץ שהיא לפני הביטול עיקרה מה"ת, **בשו"ת הרא"ש** (כלל יד') משמע דרק מתחילת הלילה אסור, וכ"פ החק יעקב, **וטעמו** משום דבדיקת חמץ עיקרה דרבנן, דבשעה שבדוק אין עליו שום חיוב מה"ת, (ולכאורה כשי' זו נקט השו"ע, שהרי פסק שאם התחיל ללמוד אינו חייב להפסיק ואסברה לה בב"ד ה"ט משום דבדיקת חמץ דרבנן, ודו"ק).

האם כשהחיל ללמוד מפסיק או לא?

נחלקו השו"ע והרמ"א אם כשהתחיל האם מפסיק או לא,

